

Müslüman kalvinizmden medeniyetçi kapitalizme (!)

Akif EMRE, 26 Ocak 2016

<https://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/musluman-kalvinizmden-medeniyetci-kapitalizme-2026409>

Muhafazakârların Türkiye'de sermaye ile (ticaretle değil) tanışmaları geç oldu. Bu durumun yerli sermaye sınıfı oluşturmak amacına matuf İttihat ve Terakki'den başlayarak Cumhuriyet'e evredilen çabanın sürekliliğinden de anlamak mümkün. Cumhuriyet elitinin yerli sermaye çabasına Demokrat Parti'nin sağ-muhafazakâr çizgisinin her köşede bir milyoner çıkarma politikası ile yenilenecekti. Yerli sermayenin Amerikan modeli milyonerliğe evrilme sürecinde Müslüman halkın değerleri açısından fazla bir değişim olmadı. Cumhuriyet eliti kendi çevresinden devlet destekli sermayeyi palazlandırmaya çalışırken güya Anadolu'nun sesi olmak için oy toplayan Demokrat Parti de Amerikanvari yeni bir sınıf oluşturmaya çaba gösterecektir.

Kısa iktisat tarihi girişini hatırlatan, herkesin bildiği bu duruma ilave olarak genelde İslami değerleri hayatın önüne koyan kitleler için sermayenin bir problem olarak önüne çıkması yenidir. Erken dönem kısıtlı sayıda girişimleri istisna tutacak olursak kullanan bir Müslüman sanayici-tüccar kesim olmadı. Aksine bazı sanayi girişimleri gibi kimi çabalar devlet destekli sermayece baltalanmıştır. Bugün de Türkiye'de büyük sermaye önemli ölçüde devlete bağımlıdır.

Devletin ekonomiden siyasete, kültürden gündelik hayata dair tüm alanları kuşattığı dönemlerde ortaya çıkan yerel sermaye her anlamda bu toprakların yerliliği ile çelişkilidir. Bu derin çelişki sadece sınıfsal değil siyasi ve ideolojiktir de.

Özal politikaları ile başlayan liberalleşme denemeleri ve siyaseten kolladığı kesim olarak muhafazakârlar devlet desteği görmeye başladılar. Muhafazakârların servetle imtihanlarının başlangıcı da denebilir bu ilk ürkek girişimlere. Özellikle AK Parti iktidarı dışarıdan bakınca sanki sermayenin el değiştirdiği bir sürecin başlangıcı izlenimi veren bir döneme işaret eder. Gerçekte ise devlet desteği olmadan kendi girişimi ile ayakta kalan yeni muhafazakâr zenginlikten bahsetmek zordur. Ülkenin ekonomik pastasından payları ne olursa olsun genelde muhafazakârlar arasında belli bir kesimin eli para görmüş, hayat tarzları değişmeye başlamıştır. Değişim sadece hayat konforlarıyla sınırlı kalmayacak dünya görüşleri, ideolojileri, hayata bakışları da bu çerçevede değişime uğrayacaktır. Ekonominin değerleri belirleyici olduğu tezini doğrulamaktan ziyade zaten değişime hazır bir kitlenin buna gerekçe bulmaları söz konusu.

Özellikle Refah döneminden belediyeler ve AKP iktidarıyla birlikte bazı muhafazakâr iş adamlarının eline para geçmesi ile Müslüman kavlinizmi tartışması gündemde idi. Müslüman kalarak zengin olmaktan ziyade Müslümanlığın Weberyen anlamda kapitalist sınıfın oluşmasına izin verip veremeyeceği tartışılır gibi oldu. Kimi muhafazakârlar açıktan Müslüman kalvinizm modelini savunarak İslam'ın kapitalist dünya sistemine entegre edilebileceğine gerekçeler üreten tezleri dile getirmişlerdi. Üstelik bunlar Konya, Kayseri gibi İstanbul sermayesinden bağımsız kendi girişimleri ile belli seviyeye gelen girişim sahipleriydi. Ne var ki tıpkı bir zamanlar yarım kalan İslam İktisadiyatı tartışmalarının yerini İslam bankacılığı tartışmalarına terketmesi gibi ilmi ve entelektüel bir çaba ortaya çıkmadı. İktidarın aydın kesimi de kuşatması ile birlikte siyaset Müslümanların nasıl düşünmeleri gerektiğine de karar veremeydi. Doğası gereği siyaset kendi pratik çıkarlarını öngörecekti. İktidar aygıtının her anlamda kontrolsüz kaldığı durumlarda siyaset düşünce dünyasını da kontrol altına alır hale gelecektir.

Müslüman kalvinizminin ne idüğü bile tartışılmadan, helal kazancın, ticaretin, üretimin kapitalizmden ayrıldığı derin fark ortaya konulmadan Türkiye ekonomik olarak küresel kapitalizme entegre olacak ve bu durum siyaset üzerinden kolayca meşruiyet kazanacaktır.

Şimdilerde seviyeli, derinlikli bir tartışmadan çok entelektüel kalitesi düşük adeta dikte eder tarzda nevezuhur bir kalvinist İslamcılık piyasaya sürülmek isteniyor. İslami kalvinizm tartışması başlamadan bitirilip unutulmuşluğa terkedildiği sırada medeniyetçi kapitalizme bürünmüş olarak geri döndü. İslamcılığın ruhu ortada yokken kapitalist ilişki biçimlerini medeniyet soslu İslamcılık servisi yapmaktan başka bir kıymeti yok bu konunun da.